

2 हिमाचलप्रदेशे एते परिवाराः
बीपीएल-सूच्यां स्थानं न प्राप्स्यन्ति,
चयनाय अप्रैलमासे
१३ मापदण्डेषु भविष्यति सर्वेक्षणम्

3 मनुष्यस्य विविधैः क्रियाकलापैः
समन्वितः, दैनन्दिकः यः
व्यवहारः, सः आचारः कथ्यते

3 उत्तरकाण्डम्! (षष्ठितमः सर्गः)
रामसभां सीतायाः आगमनम्,
तस्याश्च पातालं प्रवेशः।

सुभाषितम्

कुसुमं वर्णसम्पन्नं,
गन्धहीनं न शोभते।
न शोभते क्रियाहीनं,
मधुरं वचनं तथा॥

हिन्दी-: जिस प्रकार से गंधहीन होने पर सुन्दर होने पर पुष्प शोभा नहीं देता, उसी प्रकार अकर्मण्य होने पर मधुरभाषी व्यक्ति भी शोभा नहीं देता।

प्रतिदिनं नवीनतमं
हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकवार्तापत्रं प्राप्स्यथ
7876636263
Whatsapp संख्या मध्ये
नमो नमः लिखन्तु

To get the latest

himsanskritvartah

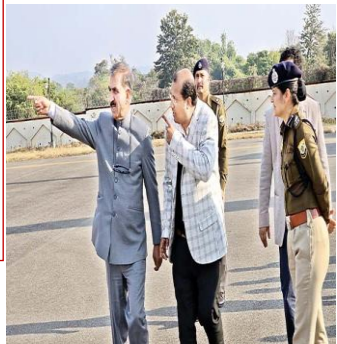
Daily Sanskrit Newspaper
every day, write Hello on
7876636263 Whatsapp

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-
अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः
पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्

जसवं कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः - १७७१११

दैनिकवार्तापञ्चकम्

- केन्द्रीयवित्तमन्त्री निर्मला सीतारमणः अद्य मोदीसर्वकारस्य तृतीयकार्यकालस्य द्वितीयम् आयव्ययपत्रकं प्रस्तुतं करिष्यति। अस्मिन् काले सर्वकारेण कृतानां घोषणानां विषये समग्रः देशः दृष्टिपातं करिष्यति। विशेषतः आगामिवर्षस्य योजनानां नीतीनां च विषये चर्चायाः एकः चरणः आरभ्यते।
- अद्य विश्वपुस्तकमेला २०२५ नवदेहल्यां भारतमण्डपमे आरभ्यते। अस्मिन् वर्षे मेलापकस्य विषयः 'वयं भारतीयजनाः' इति वर्तते। यस्मिन् विशेषतया भारतगणराज्यस्य ७५ वर्षाणाम् उत्सवः प्रतिबिम्बितः भविष्यति। राष्ट्रपति द्रौपदी मुर्मू नवदिवसीयस्य अस्य मेलापकस्य उद्घाटनं करिष्यति।
- भारत-अमेरिका-व्यापकवैश्विक-रणनीतिपरकसहयोगं अधिकं सुदृढं कर्तुं प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी शीघ्रमेव अमेरिकादेशस्य भ्रमणं करिष्यति- विदेशमन्त्रालयः।
- हिमाचलप्रदेशस्य मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः गगगल-विमानस्थानकस्य उपरितनक्षेत्रे एरोस्पेस-नगरनिर्माणविषये गगगलविमानस्थानकस्य निदेशकेन सह चर्चां कृतवान्। अवधेयं वर्तते यत् गगगलविमानस्थानकस्य समीपे एव एरोस्पेस-नगरं निर्मितं भविष्यति।
- देहरादूनस्य महाराणाप्रताप-क्रीडाङ्गणे आरब्धस्य ३८ तमे राष्ट्रियक्रीडायां विजयेन हिमाचलप्रदेशः स्वस्य आरम्भं कृतवान्। वुश-क्रीडायाः ७० किलोभारवर्गप्रतियोगितायां हिमाचलप्रदेशस्य मधु हरियाणाप्रदेशस्य नीरजां पराजित्य विजयं प्राप्तवती। हिमाचलप्रदेशस्य वुशक्रीडासङ्घस्य महासचिवः पी एन आजादः अवदत् यत् एतेन विजयेन राज्यस्य अन्येषां क्रीडाकानां मनोबलं वर्धितम् अस्ति तथा च मधु राज्यस्य कृते प्रथमं पदकं प्राप्स्यति इति आशा वर्तते।
- ICC अंतर नवदश महिलानाम् विंशतिः - विंशतिः विश्वचक्रस्य उपाध्यक्षक्रे भारतेन इंग्लैण्ड दलं पराजित्य अन्तिमचक्रे प्रवेशः कृतः

राष्ट्रपतिसम्बोधनविषये सोनिया-राहुलयोः टिप्पण्या वर्धितः रोषः

हिमसंस्कृतवार्ताः। बजटसत्रस्य प्रथमदिने शुक्रवासरे राष्ट्रपतिः द्रौपदी मुर्मू संसदस्य, लोकसभायाः, राज्यसभायाः च द्वयोः सदनयोः संयुक्तसदनयोः सम्बोधनं कृतवती, परन्तु राष्ट्रपतिसम्बोधनं समाप्तमात्रेण पुनः राजनैतिकवाक्पटुता आरब्धा। काङ्ग्रेससंसदीयदलस्य प्रमुखा सोनियागान्धी, लोकसभायां विपक्षनेता राहुलगान्धी च राष्ट्रपतिसम्बोधनस्य विषये किञ्चित् उक्तवन्तः, येन राजनैतिक-अशान्तिः आरब्धा। अस्मिन् विषये भाजपा काङ्ग्रेसपक्षं क्षमायाचनां कर्तुं पृष्ठवती अस्ति। संसदं प्रति राष्ट्रपतेः सम्बोधनस्य अनन्तरं मीडियासमीपं वदन्त्याः काङ्ग्रेस-सांसदः सोनिया गान्धी अवदत् यत् राष्ट्रपतिः अन्तं यावत् अतीव श्रान्ता अभवत्...दरिद्रा बालिका, सा कष्टेन एव वक्तुं समर्था अभवत्। अस्मिन् काले सोनिया गान्धी 'दरिद्रः' इति शब्दानां प्रयोगं कृतवती इति कथ्यते। तस्मिन् एव काले काङ्ग्रेस-सांसदः राहुलगान्धी अपि राष्ट्रपतिमुर्मू-भाषणं नीरसम् इति वर्णितवान्। भाजपा राष्ट्राध्यक्षा जेपी नड्डा

राष्ट्रपतिसम्बोधनसम्बद्धे राहुलगान्धिः, सोनियागान्धिः च निन्दां कृतवान्। जेपी नड्डा इत्यनेन उक्तं यत् राष्ट्रपतिद्रौपदी मुर्मू इत्यस्याः कृते सोनिया गान्धी इत्यनेन 'दरिद्रः' इति वाक्यस्य प्रयोगस्य अहं सर्वैः भाजपा कार्यकर्तृभिः सह निन्दां करोमि। एतादृशानां शब्दानां ज्ञात्वा-प्रयोगः काङ्ग्रेसपक्षस्य निर्धनविरोधी, आदिवासीविरोधी च स्वभावं प्रतिबिम्बयति। अहं काङ्ग्रेसपक्षतः आदरणीयराष्ट्रपतिं प्रति भारतस्य आदिवासीसमुदायस्य च प्रति क्षमायाचनायाः आग्रहं करोमि। अस्य प्रतिक्रियारूपेण संसदीयकार्याणां मन्त्री भाजपा-वरिष्ठनेता किरैन् रिज्जुः अवदत् यत् सोनिया गान्धी इत्यादिभिः विपक्षनेतृभिः कृतानां टिप्पणीनाम् अहं निन्दां करोमि। अस्माकं राष्ट्रपतिः आदिवासी महिला अस्ति, सा दुर्बला नास्ति। राष्ट्रपतिः द्रौपदी मुर्मूः देशस्य समाजस्य च कृते बहु कार्यं कृतवती अस्ति तथा च ते तादृशं कार्यं कल्पयितुं अपि न शक्नुवन्ति। तेभ्यः क्षमायाचना कर्तव्या।

Kangra Airport: गगलविमानस्थानकस्य समीपे एव एरोस्पेस-नगरं निर्मितं भविष्यति

हिमसंस्कृतवार्ताः- धर्मशाला। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः गगलविमानस्थानकस्य उपरितनक्षेत्रे एरोस्पेस-नगरनिर्माणविषये गगलविमानस्थानकस्य निदेशकेन सह चर्चां कृतवान्। वस्तुतः मुख्यमन्त्री नूपूरतः शिमलानगरं गच्छन् विमानस्थानकं प्राप्तवान् आसीत्। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः उदग्रविमानम् ईधनं पूरयितुं गगलविमानस्थानकम् अवतरत्। इदानीं भारतीयविमानस्थानकप्राधिकरणस्य नागरिकविमान-स्थानकगगलस्य निदेशकः धीरेन्द्रसिंहः अवदत् यत् मुख्यमन्त्री धर्मशालापरिधिगृहे सद्यैव आयोजितायां सभायां गगलविमानस्थानकस्य सुरक्षायै नियोजितानां पुलिसकर्मचारिणां संख्या ७७ तः ९८ यावत् वर्धितवान्। अस्य कारणात् अधुना गगलविमानस्थानके सुरक्षायै ९८ पुलिसकर्मचारिणः नियोजिताः

सन्ति। ततः पूर्वं भारतस्य विमानस्थानक-प्राधिकरणस्य निदेशकः सिविलएयरपोर्टगगलः धीरेन्द्र सिंह, एडीएम धर्मशाला हरीश गज्जू एवं जिलाप्रशासनस्य पक्षतः पुलिसाधीक्षिका शालिनी अग्निहोत्री द्वारा स्वागतं विहितम्। गगलविमानस्थानके मुख्यमन्त्री विमानस्थानकस्य उपरितनक्षेत्रे एरोस्पेस-नगरस्य निर्माणस्य विषये धावनमार्गात् एव विमानस्थानकनिदेशकेन सह स्पष्टीकृतवान् किञ्चित्कालानन्तरं मुख्यमन्त्री शिमलानगरं प्रति प्रस्थितवान् इति निदेशकः अवदत्। निदेशकः अवदत् यत् गगलविमानस्थानके डीएसपी अजयकुमारः अपि नियुक्तः अस्ति। एतदर्थं सः मुख्यमन्त्रिणे धन्यवादं दत्तवान्। सः अवदत् यत् गगलविमानस्थानके एतेषां २१ पुलिसकर्मचारिणां योजनेन विमानस्थानकस्य सुरक्षा अधिका सुदृढा अभवत्।

नवजनानां कृते पुरातनानां अपमानं न कर्तव्यम् इति शान्ताकुमारः आन्तरिकस्थितिः चिन्ताजनकः इति अवदत्

हिमसंस्कृतवार्ता:- पालमपुरम्। पूर्वमुख्यमन्त्री पूर्वकेन्द्रीयमन्त्री च शान्ताकुमारः अवदत् यत् अद्य स्वतन्त्रभारतस्य इतिहासे भारतीयजनतापक्षस्य स्वर्णयुगम् अस्ति। नरेन्द्रमोदी इत्यस्य तृतीयवारं प्रधानमन्त्रीत्वं पण्डितजवाहरलालनेहरू इत्यस्य पश्चात् केवलं द्वितीयं उदाहरणम् एव। ५०० वर्षाणाम् अनन्तरं राममन्दिरस्य निर्माणं, कश्मीरे ३७० अनुच्छेदस्य उन्मूलनं, विकसितभारतस्य निर्माणं च भारतस्य इतिहासे अतीव सौभाग्यशालिनः समयः अस्ति। एतादृश्यां परिस्थितौ यत्र अद्य सम्पूर्णं भारते भाजपा महाशक्तिरूपेण तिष्ठति, तत्र हिमाचलप्रदेशे भारतीयजनतापक्षे चिन्ताजनकपरिस्थितिः विकसिता दृश्यते। दलं कुटुम्बवत् अस्ति। नूतनाः जनाः आगच्छन्ति एव, परन्तु पुरातनजनानाम् आदरस्य, सम्मानस्य च परिवर्तनं न भवेत्। सः हिमाचलप्रदेशस्य भाजपा-पक्षस्य सर्वेषां नेतृणाम् एकत्र उपविश्य वर्तमानस्थितिं विकसितुम् आग्रहं कृतवान् अस्ति। नवनेतृभ्यः पूर्णं सम्मानं दातव्यं, परन्तु दलस्य पुरातननेतृणां प्रति आदरः न्यूनीकर्तुं न अर्हति। ये नेतारः संकटकाले कोटिरूप्यकाणां त्यागं कृत्वा दलस्य गौरवं रक्षितवन्तः तेषां सम्मानस्य पालनं कर्तव्यम्। एकतः सम्पूर्णं भारते दलं गौरवपूर्णं सुवर्णयुगं गच्छति अपरतः हिमाचले दलस्य स्थितिः अत्यन्तं चिन्ताजनकः अस्ति। पूर्वमुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् राज्यस्य सर्वे नेतारः एकत्र आगत्य एतस्याः स्थितिः सम्यक् कर्तुं शक्नुवन्ति।

**प्रशिक्षणकार्यशालायाः चतुर्थदिवसे
शिक्षणक्रमे अन्तर्जालीय- सम्प्रेषण-
प्रविधेः प्रयोगः (आई. सी. टी.), विशेष-
आवश्यकता- युक्त- छात्राणां कृते शारीरिक शिक्षाया
अवधारणा, शिक्षणविधीनाम् अभ्यासः।**

**शैक्षणिकभ्रमणे सोलनस्य भारतीय- मांसपेशीय-
दुर्विकार- संस्थानस्य 'मानव मन्दिरम्' इत्यत्र
शिक्षकैः ज्ञाता संस्थानस्य कार्यविधिः।**

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. अमित शर्मा राज्य- शैक्षिक- अनुसन्धान एवं प्रशिक्षणसंस्थाने सोलने जायमानायाः प्रशिक्षणकार्यशालायाः चतुर्थे दिवसे प्रथमसत्रे शिक्षणक्रमे अन्तर्जालीय- सम्प्रेषण- प्रविधेः प्रयोगः (आई. सी. टी.) प्रवक्ता जितेन्द्र शर्मा विविधैः आख्यानैः बोधितः। विशेष- आवश्यकता- युक्त- छात्राणां कृते शारीरिक- शिक्षाया अवधारणा शिक्षिका सुमन कुमारी, ललिता कुमारी च बोधितवत्यौ। विभिन्नगतिविधीनां माध्यमेन योगाभ्यासः, क्रीडाभ्यासश्च छात्राणां कृते बोधितः। तदनु डॉ. मंगेश ठाकुर विविधशिक्षणविधीनां प्रयोगात्मकं ज्ञानं बोधितवती। अपराह्णकाले शैक्षणिकभ्रमणे सोलनस्य भारतीय-मांसपेशीय- दुर्विकार- संस्थानस्य 'मानव मन्दिरम्' इत्यत्र शिक्षकैः संस्थानस्य कार्यविधिः ज्ञाता। संस्थानस्य संयोजकैः संस्थानस्य सर्वाः प्रक्रियाः ज्ञापिताः।

निराधारारोपाणां स्थाने जयरामठाकुरः हिमाचलाय आर्थिकसहायतां याचयेत्- संजय अवस्थी

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

पूर्वकार्यवाहक- प्रदेशकाङ्ग्रेसध्यक्षः विधायकः च संजय अवस्थी अवदत् यत् विपक्षनेता जयरामठाकुरः राज्यसर्वकारस्य विरुद्धं निराधार आरोपं कर्तुं त्यक्त्वा केन्द्रीयबजटे हिमाचलहितस्य पक्षमुपस्थापयेत्। अवस्थी इत्यनेन उक्तं यत् जयरामठाकुरः प्रतिदिनं नूतनं निराधारं वक्तव्यं प्रसारयति यत् सः मीडियाशीर्षकेषु एव तिष्ठति। यदि सः हिमाचलस्य तस्य जनानां च हितस्य प्रति एतावत् संवेदनशीलः अस्ति तर्हि तेन केन्द्रीयबजटे हिमाचलप्रदेशस्य कृते आर्थिकसहाय्यस्य आग्रहं कर्तव्यः। शुक्रवासरे प्रकाशितायां प्रेसविज्ञप्तौ संजय अवस्थी अवदत् यत् केन्द्रसर्वकारेण २०२३ तमे वर्षे प्राकृतिकविपदायाः हानिः निवारणाय अद्यापि १०,००० कोटिरूप्यकाणि अपि न मुक्तानि। एतदतिरिक्तं प्रायः १,००० कोटिरूप्यकाणि कर्मचारिणां एनपीएस-मध्ये केन्द्रसर्वकारेण सह निहितानि सन्ति। विपक्षनेता हिमाचलप्रदेशस्य कृते एतत् धनं भाजपा-नेतृत्वेन केन्द्रसर्वकारात् प्राप्तुयात्। सः आरोपितवान् यत् जयरामठाकुरः दिल्लीं गत्वा हिमाचलप्रदेशाय दत्तायां आर्थिकसहाय्ये बाधाः सृजति। संजय अवस्थी इत्यनेन उक्तं यत् पूर्वभाजपासर्वकारस्य अपव्ययव्ययस्य कारणेन राज्ये आर्थिकभारः वर्धितः। अत एव पूर्वभाजपासर्वकारेण वर्तमानसर्वकाराय ऋणरूपेण ७५,००० कोटिरूप्यकाणां, कर्मचारीदेयतारूपेण १०,००० कोटिरूप्यकाणां च आर्थिकभारस्य धरोहरम् अत्यजत्।

पूर्वभाजपासर्वकारस्य नीतीनां कारणात् अद्य हिमाचलप्रदेशाय ऋणस्य मूलधनराशिं व्याजं च परिशोधयितुम् ऋणं ग्रहीतव्यं भवति। पूर्वसर्वकारेण गृहीतस्य ऋणस्य मूलधनं व्याजं च परिशोधयितुं वर्तमानराज्यसर्वकारेण विगतवर्षद्वये गृहीतस्य कुलऋणस्य ६३ प्रतिशतं व्ययः कर्तव्यः भवति। विधायकः अवदत् यत् पूर्वभाजपासर्वकारेण राज्यस्य संसाधनवर्धनार्थं किमपि पदानि न कृतानि, यदा तु सम्पूर्णपञ्चवर्षेभ्यः डबलइञ्जनसर्वकारस्य घोषः दत्तः। द्विगुणइञ्जनसर्वकारस्य कारणात् हिमाचलप्रदेशः द्विगुणवेगेन ऋणस्य दलदलेन अवरुद्धः, जयरामसर्वकारः निष्क्रियः उपविष्टः च अभवत् संजय अवस्थी इत्यनेन उक्तं यत् मुख्यमन्त्री ठाकुर सुखविन्दरसिंहसुक्खः इत्यस्य नेतृत्वे वर्तमानराज्यसर्वकारः राज्यस्य आयसम्पदां संवर्धनं प्रति विशेषं ध्यानं ददाति, यस्य कारणात् सकारात्मकपरिणामाः बहिः आगच्छन्ति।

हिमाचलप्रदेशे एते परिवाराः बीपीएल-सूच्यां स्थानं न प्राप्स्यन्ति, चयनाय अप्रैलमासे १३ मापदण्डेषु भविष्यति सर्वेक्षणम्

हिमसंस्कृतवार्ताः धर्मशाला।

हिमाचलप्रदेशे ५० सहस्र रूप्यकाणि अथवा ततः अधिकं ऋणसीमायुक्ताः कृषकः क्रेडिट पत्रधारकाः परिवाराः बीपीएल-सूच्यां स्थानं न प्राप्स्यन्ति। मार्च-अप्रैलमासयोः बीपीएल-परिवाराणां चयनं कर्तुं प्रदेशस्य सर्वकारेण १३ विभिन्नानि मापदण्डानि निर्धारितानि। एतेषु मापदण्डेषु कस्यचित् एकस्य अपि पूर्तौ सति सः परिवारः बीपीएल-सूच्यां न भविष्यति।

बीपीएल-परिवाराणां समीक्षणं भविष्यति

मार्च-अप्रैलमासयोः बीपीएल-परिवाराणां पुनः समीक्षणं करिष्यते। अस्मिन् काले अपात्राः सूचीतः निष्कासयिष्यन्ते, पात्राः च सूचीं प्रविष्टाः भविष्यन्ति। राज्ये १३ मापदण्डाः निश्चिताः येषु कस्यचित् एकस्य पालनं कुर्वाणः परिवारः अपात्रः भविष्यति।

एते परिवाराः अपात्राः भविष्यन्ति

यः व्यक्ति मोटरयुक्तं द्विचक्र-त्रिचक्र-चतुष्चक्र-यानं वा मीनगृहीतिनौकां वा धारयति।
यः व्यक्ति यन्त्रचालित-त्रिचक्र-चतुष्चक्र-कृषियन्त्रं धारयति।
यः कृषकः ५० सहस्रं वा अधिकं ऋणसीमायुक्तं कृषिक्रेडिटपत्रं धारयति।
येषां परिवारस्य कोऽपि सदस्यः।

राजकीयकर्मचारी अस्ति
येषां परिवारस्य कोऽपि सदस्यः मासिकं १० सहस्रं रूप्यकाणि वा अधिकं उपार्जयति।
ये परिवाराः आयकरं वहन्ति।
ये व्यवसायकरं वहन्ति।
ये परिवाराः येषां निकटे रेफ्रिजरेटर अस्ति।
ये परिवाराः येषां निकटे स्थिरदूरभाषः (लैंडलाइन)-दूरभाषः अस्ति।
ये परिवाराः येषां २.५ एकडं वा अधिकं सिंचितभूमिः अस्ति।
ये परिवाराः येषां ५ एकडं वा अधिकं द्विशय्यम् (द्विफसलीय)-सिंचितभूमिः अस्ति।
ये परिवाराः येषां ७.५ एकडं वा अधिकं भूमिः अस्ति।

॥ श्रीरामायणकथा ॥

उत्तरकाण्डम्! (षष्ठितमः सर्गः)

रामसभां सीतायाः आगमनम्, तस्याश्च पातालं प्रवेशः।

तस्यां रजन्यां व्युष्ट्यां महातेजाः

रामः यज्ञवाटं गत्वा सर्वान् ऋषीन्

आहूयत्। ततः द्विजः वसिष्ठः,

वामदेवः, जाबालिः, काश्यपः,

विश्वामित्रः, दीर्घतपाः, दुर्वासाः, पुलस्त्यः, शक्तिः, भार्गवः, वामनः,

मार्कण्डेयः, दीर्घायुः, मौद्गल्यः, गर्गः, शतानन्दः, च्यवनः, भरद्वाजः,

अग्निपुत्रः, नारदः, पर्वतः, गौतमः, इत्येते अन्ये च बहवः संशितव्रताः

मुनयः कौतूहलसमाविष्टाः समागताः। तत्र कुतूहलात् महावीर्याः

राक्षसाः, महाबलाः वानराः, ये च क्षत्रियाः, वैश्याश्च शुद्राश्च सहस्रशः,

नानादेशगताः ब्राह्मणश्च सीताशपथवीक्षार्थं समागताः अभवन्।

सभायां सर्वे समागताः इति श्रुत्वा ससीतः महर्षिः वाल्मीकिः तूर्णं

समुपागमत्। देवी सीता अवाङ्मुखी तमूर्ध्नि पृष्ठतः कृताञ्जलिर्वाष्पकला

रामं मनोगतं कृत्वा अन्वगच्छत्।

महर्षेः वाल्मीकेः पृष्ठतः सीतां दृष्ट्वा ते सर्वे महर्षयः साधु

साध्विति अब्रुवन्। ततः शोकेन आकुलितात्मनां तेषां सर्वेषां

हलहलाशब्दः महान् अभवत्। तदानीं प्रेक्षकाणां केचित् रामस्य

केचित् सीतायाः केचिच्च सीतारामयोः गुणगानम् अकुर्वन्। ततः

जनौघस्य मध्ये सीतया सह मुनिपुङ्गवः वाल्मीकिः प्रविश्य रामम्

अब्रवीत् हे राम! इयं सुव्रता धर्मचारिणी सीता ममाश्रमसमीपतः त्वया

अपवादात् परित्यक्ता। हे राम! इयं सीता लोकापवादभीतस्य तव

प्रत्ययं दास्यति। त्वं ताम् अनुज्ञातुम् अर्हसि। इमौ उभावपि यमजातकौ

जानकीपुत्री दुर्धर्षौ सुतौ तवैव इत्यहं सत्यं ब्रवीमि। हे रघुनन्दन! अहं

प्रचेतसः दशमः पुत्रः वाल्मीकिः अनृतं वाक्यं न स्मरामि। इमौ तु तव

पुत्रकौ एव। मया बहुवर्षसहस्राणि तपश्चर्या कृता, यदि मैथिली दुष्टा

तर्हि अहं तस्याः तपश्चर्यायाः फलं न उपाश्रीयाम्। मनसा कर्मणा वाचा

यदि मम भूतपूर्वं न किञ्चिद् यदि च मैथिली अपापा तर्हि अहं तस्याः

फलम् अश्रामि। हे राघव! सीता पञ्चसु भूतेषु मनःषष्ठे शुद्धा इति

विचिन्त्य तस्मिन् वननिर्झरे तामहम् अगृह्णाम्। इयं शुद्धसमाचारा अपाप

पतिदेवता सीता लोकापवादभीतस्य तव प्रत्ययं दास्यति। एषा

शुद्धभावा तव प्रियतमा पत्नी जनकात्मजा त्वया केवलं लोकापवादात्

त्यक्ता मया दिव्यदृष्ट्या दृष्टा।

संस्कृतभाषामाध्यमेनैव

भारतवर्षस्य ज्ञानोद्धारसम्भवः-

डॉ. रणजीतकुमारतिवारी

संस्कृताध्ययनकेन्द्रम् अगरतलायाम्

एकदिवसीय बौद्धिककार्यक्रमः सम्पन्नः

हिमसंस्कृतवार्ता:- नयनज्योतिशर्मा अगरतला

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः नवदेहल्याः सञ्चालिते

संस्कृताध्ययनकेन्द्रं रामठाकुरमहाविद्यालये अगरतलायाम्

31/01/2025 तमे दिनाङ्के शुक्रवासरे एकः एकदिवसीयकार्यक्रमः

सञ्चालितः। कार्यक्रमेऽस्मिन् कुमारभास्करवर्मसंस्कृत-

पुरातनाध्ययनविश्वविद्यालयः, नलबायाः सहायकाध्यपः

सर्वदर्शनविभागाध्यक्षः परीक्षणियन्त्रकश्च तथा

संस्कृताध्ययनकेन्द्राणाम् उत्तरपूर्वाञ्चलीय संयोजकः एवं

संस्कृतभारत्याः असमक्षेत्रस्य संयोजकः डॉ. रणजीतकुमार तिवारी वर्यः

प्रमुखवक्त्ररूपेण उपस्थितमासीत्। तिवारीवर्येण संस्कृताध्ययनकेन्द्रस्य

शिक्षार्थिन् मार्गदर्शनपूर्वकं आधुनिकभारतवर्षे अनागतकाले

व्रतेषु सदाचारव्रतं मुख्यम्

सामान्यतः मनुष्यस्य विविधैः क्रियाकलापैः समन्वितः, दैनन्दिनः यः व्यवहारः, सः आचारः कथ्यते। यः सात्त्विकः, पवित्रः च आचारः स्यात्, सः सदाचारः आख्यायते। कर्म द्विविधम्- वेदविहितं, वेदनिषिद्धं चेति। वेदप्रतिपादितं कर्म हि धर्मः नाम। आचारः हि व्यक्तिः, समाजः, संस्कृतिः, सभ्यता इत्यादिभ्यः सम्मानं प्रददाति। 'आचारः परमो धर्मः' इति वशिष्ठादिमुनीनां मतम्। आचारहीनानां मनुष्याणां कृते इहलोकः, परलोकः च न क्वापि सुखकरः। तेषाम् असिद्धं जीवनं सर्वत्र। आचारहीनेषु व्यक्तिषु यज्ञः, यागः, वेदः, धर्मः इत्यादयः प्रतिष्ठिताः भवितुं नार्हयुः कदाचिदपि। तस्मात् मनुष्येण सदाचारव्रतं व्यावहारिकरूपेण, आनुष्ठानिकरूपेण च विधातुम् अत्यन्तम् आवश्यकम्। केवलेन बहिर्ज्ञानेन न कश्चन लाभः, तदर्थं तु आचरणस्य हि प्रधानता भवति जीवने। आचरणस्य प्रभावः महान्, प्रभावोत्पादकः च भवति। आचरणव्रतस्य स्वल्पमपि पालनं, पर्वतवत् महद्व्याख्यानतः अपि गुरुतरं मन्यते। गोस्वामितुलसीदासस्य वचनम्-

पर उपदेस कुसल बहुतेरे।

जे आचरहिं ते नर न घनेरे।।

इति।

"स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः"- गीता।

अर्थात् गुणरहितः अपि स्वधर्मः हि कल्याणकरः भवति।

अतः सदाचारार्थम्-

१) स्वधर्मस्य पालनं मनुष्यस्य मुख्यं कर्तव्यम्।

२) प्रातःजागरणं ब्रह्ममुहूर्तं प्रशस्यते।

'ब्राह्मे मुहूर्ते बुद्धेते धर्मार्थवनुचिन्तयेत्' इति।

३) 'हरिं चिन्तयेत् नित्यम्' इति विशुद्धभावेन

सततं भगवत्स्मरणं कर्तव्यम्। शास्त्रोद्घोषणं

यत्- 'नारायणाख्यं पीयूषं पिब जिह्ने निरन्तरम्'

इति।

असमप्रदेशीयः, नारदोपाध्यायः

जिन्ह कर नामु लेत जग माहीं।

सकल अमंगल मूल नसाहीं।।

- नामसंकीर्तनेन जगतः समस्तम् अमङ्गलं दूरीभवति।

४) मनुष्यः जगति सदुपयोगी भवेत्- 'कुर्वन्नेवेह कर्माणि' इति।

५) निषिद्ध-कर्माणि त्यजेत्।

इत्येवं प्रकारेण मनुष्यः शुद्धः अन्तःकरणयुक्तः

सन् सत्कर्मणां सम्पादनम्, अनुष्ठानादिकं कुर्वन्

जीवेत्। सदाचरणं नाम इदमेव, येन मनुष्यः

दुर्लभं जीवनमिदं प्राप्य स्वस्य, परिवारस्य,

समाजस्य, राष्ट्रस्य उद्धारकः भवितुमर्हति।

-नारदः, ३१/०१/२०२५.

माघे तपोमासः

माघमासः तपोमास इत्युच्यते। धनधान्येन समृद्धः

साधकः ततः तपस्यां योग्यः भवेत्। तपः विना

सामर्थ्यम् न, सामर्थ्यं विना ज्ञानप्राप्तिः न। "क्रतं

च सत्यं चाभीष्टातपसोऽध्य जायत" इति वेदाः

वदन्ति। अमावस्यायां मौनं पालनीयम्। मौनं

वैदिकपरंपरायां महत्त्वपूर्णं स्थानं धारयति।

उत्तररेषु एषः पर्वकालः इत्युच्यते। तस्मिन् दिवसे

तीर्थेषु, नद्यः, संगमे, समुद्रे च स्नानं पुण्यफलदं

मन्यते। चतुर्थ्यां गणेशजयन्ति आगच्छति।

वाण्याः चत्वारः प्रकाराः सन्ति- वैखरी, मध्यामा,

परा, पश्यंती। एतेषां प्रकाराणां परे स्थितं "चतुर्थं

मनः संजपति" इति दिव्यमवस्थारहितं तत्त्वं

गणेशः भवति। अतः चतुर्थ्यां गणेशजन्मः

मन्यते। अस्मिन् दिवसे गणेशस्य

जन्मदिवसमिति मान्यं गणेशजयन्ति उत्सवः

आचर्यते। पञ्चम्यां वसंतपञ्चमी आगच्छति।

आगच्छन्त्यः वसंतऋतोः सूचनां वसंतपञ्चमी

प्रददाति।

"प्रसादचिह्नानि पुरः फलानि" इति। आगमिष्यतः

वसंतस्य पूर्वसूचना इयं वसंतपञ्चमी। तस्मिन्

दिवसे रतिकामदेवस्य पूजनं कर्तव्यम्।

रतिकामः अपि त्याज्यः न। किन्तु धर्म्यः भवेत्

इति कारणेन रतिकामदेवस्य पूजनं वसंतपञ्चम्यां

कुर्वन्ति।

संस्कृताध्ययनस्य महत्त्वविषये विस्तरेणोक्तम्।

भाषणे तेनोक्तं यत् संस्कृतशिक्षायाः एव

भारतवर्षस्य ज्ञानोद्धारसम्भवः।

भारतीयज्ञानपरम्परयाः मूलं तु संस्कृतैव

निहितमस्ति। अतः अस्माभिः संस्कृताध्ययनकेन्द्रे

संस्कृतं पठित्वा समाजेऽपि अस्याः प्रसारप्रचारश्च

कर्तव्यः। कार्यक्रमेऽस्मिन् केन्द्राधिकारी डॉ.

शुभदीपपालवर्योऽपि सर्वेषां कृते बौद्धिकं

प्रदत्तम्। कार्यक्रमेऽस्मिन् शिक्षार्थीनां कृते

पाठ्यपुस्तकानामपि वितरणं कृतम्।